

© Editura EIKON

București, Calea Giulești 333, Sector 6
cod poștal 031310, România

Difuzare / distribuție carte: tel/fax: 021 348 14 74
mobil: 0733 131 145, 0728 084 802
e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: tel: 021 348 14 74
mobil: 0728 084 802, 0733 131 145
e-mail: contact@edituraeikon.ro
web: www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național
al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS)

Descrierea CIP este disponibilă
la Biblioteca Națională a României

ISBN: 978-606-49-0138-5

Tehnoredactor: Mihăiță Stroe

Editor: Valentin Ajder

MIHAI (BĂLINT) PAPP
MARIA METCO

DESTINUL
U N U I
ANONIM

un roman bazat pe fapte reale

Postfață de Christian Crăciun

E I K O N

București, 2019

Cuprins

Cuvânt înainte.....	5
Capitolul 1	
Cu sufletul în valiză.....	7
Capitolul 2	
Carne de tun.....	47
Capitolul 3	
La răcoare.....	77
Capitolul 4	
Digul.....	94
Capitolul 5	
Oaia neagră.....	111
Capitolul 6	
Oameni și hiene.....	118
Capitolul 7	
Mistere.....	141
Capitolul 8	
Navetiștii.....	162
Capitolul 9	
Fortul 13 Jilava.....	177
Capitolul 10	
Cu numele mamei.....	190

Capitolul 11
Pe muchie de cuțit..... 196

Capitolul 12
Tristul adevăr 213

Epilog..... 217

Postfață
Dante pe pământ..... 221

Capitolul 1

Cu sufletul în valiză

Brașov, 10 iunie 1940. Mama natură a hotărât că sunt pregătit pentru aventura numită „viață” și m-a obligat să părăsesc coconul de lux în care boierisem nouă luni. Afară se desfășura spectacolul sinistru al celui de-al doilea război mondial, ceea ce mă face să cred că nimeni n-a fost prea încântat de sosirea mea. Cu excepția mamei, desigur, care se bucura – fără să știe – nu numai de ultimul ei copil, ci și de ultima ei vară. Cât de senini trebuie să fi fost ochii ei, care nu vedeau nici sărăcia din casă, nici foametea și frigul din lume!

Dacă stăm puțin să ne gândim, viața începe din momentul concepției. Asta înseamnă, pentru fiecare dintre noi, nouă luni în plus față de vârsta din acte. În ceea ce mă privește, lunile acelea, de dinaintea venirii propriu-zise pe lume, au fost cele mai liniștite. O perioadă de pace absolută, poate singura. Odată ce necunoscuții aceia în halate albe îți retează centura de siguranță, toate simțurile tale intră în alertă. Iar viața e pregătită deja să-ți dea prima palmă. Degeaba protestezi, degeaba îți pui plămânii la încercare. Cu cât pricepi mai repede că e un drum fără întoarcere, cu atât mai bine. După ce primele șiroaie de lacrimi îți spală ochii, începi să cauți cu disperare sânul mamei. Instinctul e cel care preia de-acum comanda. Iar drumul tău în viață depinde de-aici încolo, în mare măsură, de genele pe care le-ai moștenit.

Opt luni, atât am rămas la sânul mamei, bucurându-mă de căldura cu care mă strângea la piept. O perioadă destul de scurtă de armistițiu și singura concesie pe care mi-a făcut-o atunci destinul. După ce brațele ei au încetat să mă mai protejeze, nimic n-a mai fost vreodată la fel. Însă mama nu m-a părăsit de bunăvoie, ci a murit de tuberculoză galopantă, lucru pe care l-am aflat mult mai târziu. 28 de ani avea când s-a stins, lăsând în urma ei patru orfani. Două fete și doi băieți.

Din acest motiv, tata n-a fost niciodată trimis pe front, cu toate că era înrolat. Zadarnică favoare, câtă vreme era făcută unui bărbat care pierduse deja lupta. Unui părinte care n-avea curajul să ia viața în piept. Copleșit de situație, cel care ar fi trebuit să ne călăuzească pașii pe mai departe, a capitulat de la bun început. Nici măcar n-a încercat să-și facă vreo strategie. Pur și simplu a depus armele și ne-a abandonat pe toți patru. Fratele și surorile mele au ajuns la orfelinat, iar eu, sugar fiind, am fost plimbat de la o familie la alta, pe la mame care alăptau.

Un mic actor ambulant, care încerca din rășputeri să-și cucerească spectatorii. Dacă eforturile mele disperate au ajuns sau nu la inima publicului, n-am de unde să știu. În orice caz, nimeni n-a fost dispus să mă păstreze. E drept că nici vremurile nu erau potrivite pentru un asemenea sacrificiu. La un moment dat, printre atâtea alte mame de împrumut, am fost alăptat și de o țigancă. Nu știu cât poate fi de adevărat, dar îmi place să cred că din laptele ei am căpătat un oarecare dor de ducă. În plus, întotdeauna am avut o legătură aparte cu natura, pe care nu mi-o pot explica în alt fel.

Dar să ne întoarcem la război. Războiul meu cu viața. Imediat ce m-am pus pe picioare – vorba vine – am luat și eu calea orfelinatului. Din perioada petrecută acolo mi-au rămas, din fericire, foarte puține amintiri. Asta nu înseamnă

că aș putea să uit vreodată „specialitatea casei”, o zeamă tulbură în care pluteau viermi. Orfelinele își duceau propria bătaie.

În acest timp, bărbatul care figura pe certificatele noastre de naștere cu titulatura de „tată” efectua nestingherit stagiul militar într-o garnizoană din Brașov. Eliberat de povara creșterii copiilor, tânărului vădov i s-a făcut de înșurătoare. Eu, unul, nu i-am înțeles niciodată gestul. Și nu pentru că s-a întâmplat atât de curând după moartea mamei. Nu sunt în măsură să judec pe nimeni. Cât de lung sau de scurt ar fi trebuit să-i fie doliul, numai el poate ști. Ceea ce cunosc eu, pe propria piele, este soarta pruncului abandonat, aruncat în lume, pentru a fi înlocuit cu altul. Căci noua nevastă avea progenitura ei. Că poți înlocui, mai devreme sau mai târziu, un partener de viață cu altul, mai ales când cel înlocuit nu mai este printre cei vii, asta pot înțelege. Dar să-ți abandonezi propriii copii ca să crești un altul, străin, asta-i mai greu de înțeles. Nu ne puteau primi și pe noi în casa lor? Sunt sigur că până și zeama cu viermi ar fi devenit o amintire sublimă. Mă întreb, oare unde nu a fost destul loc? În sufletul sau sub acoperișul tatălui meu?

În orice caz, decizia aceasta ne-a schimbat radical soarta, nouă, celor patru frați rămași dintr-odată ai nimănu. Așa se face că la vârsta de cinci ani am ajuns într-o familie din județul Harghita. Același lucru s-a întâmplat și cu fratele meu mai mare, iar soarta n-a vrut nici de data aceasta să fim împreună, pentru că am nimerit în localități total diferite. Acum, dacă privesc în urmă, nu știu ce a fost mai rău. Faptul că am crescut atâția ani fără să am habar de existența fratelui și a surorilor, sau faptul că aș fi putut afla mai repede cruntul adevăr.

În cazul familiei din Harghita, n-aș putea spune dacă a fost vorba despre o adopție legală sau, mai degrabă, despre vreun tip de plasament. Cert este că, în perioada petrecută la ei, le-am purtat numele de familie și mi-am însușit ideea că sunt copilul lor. Alți „frați” sau „surori” nu aveam. Datorită vârstei, atât de fragede, trecutul s-a transformat repede într-o nebuloasă. Iar nebuloasa aceea s-a perpetuat ani în șir. O mulțime de întrebări m-au frământat, fără să mă poată lămuri cineva. Chiar și mai târziu, când am aflat ce s-a petrecut în familia mea naturală, multe din aceste întrebări au continuat să rămână fără răspuns.

Din anii aceia tulburi, mi-a rămas întipărită în minte o întâmplare. Era în 1946, când în țară se instalase seceta. Mai multe familii din Ungaria și-au oferit ajutorul, în sensul de a găzdui peste vară copiii rămași orfani. Bineînțeles că, la momentul respectiv, nu îmi erau atât de clare lucrurile. Aflasem doar că am șansa, incredibila șansă, de a petrece o vacanță în străinătate. Cum viața mea de zi cu zi era un coșmar, lucrul acesta mi s-a părut aproape ireal. Simțeam că l-am prins pe Dumnezeu de-un picior!

Îmi aduc aminte că în ziua cu pricina, noi, copiii nimănui, eram înșirați unul lângă altul ca păsările pe sârmă și așteptam să fim luați în primire. Oamenii veneau, ne studiau, ca pe-o marfă și apoi plecau, fiecare cu cel ales. Într-un final mai rămăseserăm vreo câțiva. Stăteam acolo amărâți, bătuți de soartă cum eram, și ne rugam fierbinte să se îndure cineva de noi. Din punctul meu de vedere, singurul criteriu necesar și suficient pe care ar fi trebuit să-l îndeplinească noul meu achizitor era să aibă o bicicletă. Bicicleta era criteriul suprem. Visul visurilor, tot ce mi-aș fi putut dori mai mult pe lume. Așa că, de câte ori se apropia cineva pe două roți, tremura sufletul în mine.

În cele din urmă am ajuns la niște oameni foarte cumsecade, alături de care m-am simțit excepțional. Era o familie

destul de numeroasă și pot spune că acolo, în mijlocul lor, am cunoscut pentru prima dată ce înseamnă dragostea părintească și căldura unui cămin. În fiecare duminică mergeam împreună cu ei la biserică, iar serile le petreceam cântând. Eram copleșit de câte instrumente muzicale puteau să aibă și de câtă armonie era în glasurile lor. Gospodăria era dotată cu o armată de găște, iar eu mă declarasem – cu de la mine putere – „gâscarul-șef”. În fiecare zi conduceam oastea înaripată la râu și o păzeam cu strășnicie. Era felul meu de a încerca să mă fac util și singurul mod prin care puteam să-mi arăt recunoștința. E drept că și găștele m-au acceptat pe post de comandant, poate și pentru faptul că singura diferență dintre mine și ele erau penele. Altfel, nu eram nici cu mult mai înalt și nici cu mult mai gras decât un găscan.

Vara a trecut repede și dragostea care s-a înfiripat în sufletul meu s-a dovedit a fi reciprocă. Oamenii mi-au propus să rămân în familia lor și să mă înfieze. Dar soarta nu avea de gând să lase armele jos. Străinii aceia știau despre mine lucruri pe care eu nici măcar nu le bănuiam. I-am refuzat așadar politicos, ferm convins că înapoi, în Harghita, mă așteaptă părinții mei. Niște părinți radical diferiți, ce-i drept, dar tot nu m-am simțit în stare să le fac una ca asta. Mi-am luat deci la revedere, cu inima frântă, de la singura familie adevărată pe care o cunoscusem vreodată și m-am întors în România. Nu doar valiza pe care o târam după mine era aproape goală. Eu însumi mă simțeam pustiit și mai pierdut ca niciodată. Sufletul meu rămăsese acolo, pe malurile Tisei.

Odată ajuns „acasă”, am constatat că lucrurile nu se schimbaseră cu nimic. Nici nu știu dacă tatăl-surogat și-o fi dat seama, între două beții, de faptul că lipsisem. În orice caz, întoarcerea mea nu i-a perturbat cu nimic bunele

obiceiuri. A continuat să bea ca un porc și să ne facă de ocară. Și pe mine, și pe nevastă-sa. În plus, pe ea o mai și altoia câteodată. Asta până când, într-o bună zi, sătulă de vorbele de duh și de bățile pe care le încasa, femeia și-a luat câmpii și ne-a lăsat pe amândoi în plata Domnului. Așa se face că am rămas singur cu ditamai bețivanul, într-o gospodărie plină de animale, plus o grădină de zarzavaturi pe cap. Ceea ce a urmat e lesne de imaginat. Sau poate că nu. În orice caz, pentru mine a fost o experiență terifiantă, de pe urma căreia am rămas cu sechele pe viață.

Porcul, și mă refer la cel cu patru picioare de data aceasta, ajunsese deja la greutatea optimă pentru a fi sacrificat. Simțind probabil ce-l așteaptă, sau poate pentru că nici lui nu-i mai ducea nimeni grija, a rupt într-o zi ușa cotețului și a dat iama în grădină. Eram singur acasă când s-a întâmpat pocinogul și am reacționat imediat cum m-am priceput, încercând să determin namila să intre la loc în sălașul său. Se vede însă treaba că inima mea de copil curajos n-a cântărit prea bine adversarul. Între mine și Goliat era o diferență de peste o sută de kilograme. Grăsime pură, nimic altceva, motiv pentru care bestia nu dădea doi bani pe îndemnurile mele politicoase. Din contră. A fost primul care s-a prins cum stau lucrurile și se pregătea de atac. Și atunci, tocmai pe când frica începea să mi se cuibărească în suflet, iacătă că apare și bețivanul de serviciu. În loc să-și pună mîntea la contribuție cum să prindă animalul, a pus mîna pe mine și m-a bătut de m-a zvântat! Când i-au cedat și puterile, nu numai nervii, a decis să mă arunce în fântână. Ca să-și ia de-o grijă, cum ar veni, o dată pentru totdeauna.

Așa se face că, într-o fracțiune de secundă, m-am trezit iar în tunelul dintre viață și moarte, numai că acum îl priveam din capătul celălalt. Nu trecuse chiar atât de mult timp de când îl traversasem. În orice caz, era mult prea curând să fac drumul în sens invers.

Acolo, deasupra ochiului întunecat și adânc al morții, frica mi-a scurtcircuitat, pur și simplu, creierul. Ceva s-a rupt în mine pentru totdeauna. Voiam să țip, dar panica îmi sugrumase complet gâtlejul. Apoi, după niște secunde care mi s-au părut ani, impulsul a găsit o cale de salvare și am început să urlu cât mă țineau rărunchii. Viața avusese grijă să fiu bine antrenat în acest sens. Multe zile după aceea m-a durut fiecare centimetru de carne de pe corp, dar atunci nu am simțit absolut nimic. Groaza poate face adevărate minuni.

Răcnetele meleperate au sculat tot satul și, spre norocul meu, unul dintre vecini și-a călcat pe inimă și mi-a sărit în ajutor. Mă gândesc că nu i-o fi venit ușor să se pună cu nebunul, riscându-și propria piele. Îi sunt recunoscător și azi.

După ce m-a scos din ghearele nenorocitului, conștientizând totodată dimensiunea pe care o luaseră lucrurile, omul a făcut tot posibilul să dea de urma nevestei fugare, pe care a pus-o în temă cu privire la cele întâmpate. De data aceasta avusesem mare noroc, dar repetarea situației era iminentă. Condamnarea mea la moarte părea bătută în cuie și era doar o chestiune de timp până ce licheaua de bărbatu-său ar fi încercat să ducă treaba la bun sfârșit.

Ce anume a convins-o pe femeie să se întoarcă în iadul acela, n-aș putea spune. Poate o ultimă fărâamă de instinct matern, cernută prin filtrul propriei experiențe cu bețivul? Sau poate muștrările de conștiință, teama de a avea pe suflet un copil ucis? N-am de unde să știu. În orice caz, revenirea ei mi-a amânat sentința. Din păcate, mai mult de atât n-a avut ce face. Urmările dezastrului nu mai puteau fi înlăturate. Și nu, nu vânățiile și oasele rupte au fost cele mai groaznice consecințe, ci trauma psihică. Din cauza șocului suferit am început să mă bălbâi. Această deficiență de vorbire mi-a cauzat mai apoi nenumărate probleme. Și nu era

decât vârful aisbergului. Când te apropii de moarte în felul acela, nimic nu mai poate fi ca înainte. Toată viața îi simți pe obraz respirația putredă.

* * *

Nu știu dacă aceste întâmplări sau altele au fost motivul plecării din sat, dar la scurt timp după aceea ne-am mutat cu toții la Anina, pe Valea Jiului. Singura limbă pe care o vorbisem vreodată era limba maghiară. Urma să merg la școală și toate instituțiile de acest fel din oraș erau cu predare în limba română. Trebuie să fi fost foarte interesant pentru bunul meu învățător și de-a dreptul amuzant, mă gândesc, pentru micuții mei colegi. Nu-mi amintesc foarte multe de atunci, pentru că n-am făcut mulți purici pe-acolo.

În anul următor ne-am mutat din nou, în Lonea, unde am rămas timp de doi ani. Clasa a doua și a treia le-am făcut în limba maghiară. Tot ce-mi aduc aminte din acea perioadă sunt înmormântările. Accidentele produse în mină erau la ordinea zilei, așa că înmormântările se țineau lanț. Și de cele mai multe ori nu erau individuale. Căci ortacii nu mureau singuri, ci așa după cum lucrau. În grupuri mai mici sau mai mari. Când se strâneau seara la clacă, femeile minerilor vorbeau despre lucruri macabre, cum că sufletele morților bântuie noaptea casele oamenilor. Mă treceau toți fiorii la gândul acesta, mai ales după lăsarea serii. De regulă, rămâneam singur acasă, fiindcă adulții plecau să joace teatru într-o trupă de amatori. Atunci, odată cu lăsarea întunericului, intram pur și simplu în transă, atât îmi era de frică. Tremuram din toate încheieturile și cel mai mic zgomot era capabil să mă proiecteze în neant. Toată copilăria mi-a fost bântuită de frica de întuneric.

Ca să nu mai spun că, prin natura noii sale ocupații, tortionarul familiei venea acasă mai negru ca un diavol. De

parcă nu-i era destul sufletul, întunecat ca talpa iadului. Uneori, viața poate avea un umor sinistru. Nu era de ajuns că mă temeam de întuneric, mai și trăiam în casă cu dracu' în persoană. Fiindcă nici banii, pe care minerii îi câștigau cu duiumul la vremea aceea și nici casa cu grădină pe care și-o permitea fiecare ortac, n-au făcut din betivanul acela violent un om întreg.

Dintr-una într-alta s-a terminat și clasa a treia și am intrat în vacanța de vară. Zilele erau lungi, călduroase și nu se deosebeau prea mult între ele. Poate doar motivele de scandal variau din când în când. Într-o astfel de după-amiază sterilă și lăncedă, iată că apare de nicăieri un musafir ciudat, o persoană absolut necunoscută mie. Uniforma de ceferist m-a pus imediat pe gânduri. Nu părea tocmai o vizită de curtoazie. Un fior mi s-a strecurat neștiut în suflet. N-am avut însă ocazia să verific cât de întemeiată mi-e presimțirea, pentru că am fost expedit val-vârtej în curte. Când mi s-a permis din nou accesul în casă, părinții m-au anunțat că domnul cu pricina mă va conduce la Brașov, unde, chipurile, voi vizita niște veri. Urma să-mi petrec restul vacanței cu ei.

Zis și făcut! Aș fi plecat bucuros și pe lună, numai să scap câteva zile din colivie. Sceneta s-a desfășurat în bună regulă, semn că nu degeaba făcuseră dumnealor figurație pe la teatru. În doi timpi și trei mișcări am și fost gata de drum. Și ce să vezi? Acolo, în valiza rablagită, speranța și-a făcut din nou apariția. Amintirea vacanței din Ungaria a înflorit pur și simplu în mine și o stare de euforie m-a cuprins cu totul.

— Ne vedem la toamnă, m-au asigurat păpușarii, iar eu am crezut fiecare cuvânt.

Era spectacolul vieții lor și l-au jucat exemplar. Atât eram de vrăjit, că n-a fost nevoie să mă lege nimeni la ochi. Am promis solemn că o să fiu cuminte și că nu o să-i fac de

Re-râs pe unde mă duc. Așa, cu instructajul făcut, m-au îndreptat ceferistului.

N-ați văzut copil mai entuziasmat ca mine! Nu mă mai puteam gândi la nimic altceva! Chipurile imaginare ale verilor mei defilau unul după altul prin fața geamului. Gândul la ce va fi să fie, la vacanța minunată care mă aștepta, îmi dădea pur și simplu aripi. Zburam deodată cu trenul, în timp ce roțile lui măsurau, precise ca un metronom, tempo-ul simfoniei care-mi cuprinsese întreaga ființă.

De unde era să știu că nu făceam decât să mă mut de pe o pătrățică pe cealaltă, pe marea tablă de șah a vieții? Biet pion neînsemnat, cu sufletul în valiză! Naiv e acela care crede că poate câștiga partida! Un singur jucător știe cum să dea șah mat: destinul! Iar eu eram mult, mult prea crud ca să-mi treacă prin cap o remiză.

Văzându-mă atât de transpus, noul meu companion a cam băgat-o pe mânăcă! Îngrijorat, pesemne, să nu fac vreo criză la finalul drumului, omul a intrat la idei și s-a gândit că n-ar strica să revin cu picioarele pe pământ din timp.

— Auzi, măi copile, m-a pus el în gardă, oamenii aceștia, la care trebuie să te duc, nu sunt chiar verii tăi adevărați...

Visul mi s-a spulberat ca un balon de săpun. Am făcut ochii mari și, pentru o clipă, imaginea fântânii adânci și întunecate și-a făcut din nou loc în mintea mea. Inima mi-a luat-o la sănătoasa, printre șinele de cale ferată. Brusc, zgomotul sacadat al roților și-a pierdut ritmul hipnotic, iar ceea ce până atunci fusese o adevărată odă a bucuriei s-a transformat deodată într-un haos de nedescris. Gândurile mi se învălmășeau în cap care mai de care, în timp ce trenul venea mugind pe urmele mele, pregătit să mă facă una cu pământul. Nu sunt verii mei?! Păi, și atunci, unde mergem?...

— Te voi duce la tatăl tău, mi s-a destăinuit străinul în uniformă. La tatăl tău adevărat.

Suntem atât de norocoși că ni s-a dat posibilitatea de a nu spune nimic! Dacă ar fi trebuit să scot în clipa aceea vreun sunet, oricât de mic, din gâtulejul meu n-ar fi ieșit mai mult decât schelălăitul unui animal lovit cu piciorul.

Mi-a luat minute bune să procesez știrile. Informația primită s-a rostogolit în mintea mea ca un bulgăre de zăpadă care declanșează după el avalanșa. Cine eram eu? Cine erau oamenii lângă care trăisem până atunci? Dar, mai ales, ce făceau găștele de malul Tisei? M-ar mai fi recunoscut ele acum? Acum că nu mai eram un copil de ocazie, nici un copil de împrumut, nici... Dar cine eram, la urma urmei? Eram un copil care, iată, avea un tată adevărat. Deocamdată nu știam dacă pentru asta trebuie să râd sau să plâng.

* * *

Am ajuns la Brașov, locul nașterii mele, cu sufletul franjuri. Mai nou, orașul se numea Stalin, după numele celebrului conducător sovietic. Pare-se că și așezările trec, de-a lungul istoriei, printr-un proces de căutare a identității. Nu m-am lăsat nici eu mai prejos și, ca să fie în ton cu vremurile, din Toth Mihaly, cum mă numisem până atunci, am devenit peste noapte Bálint Mihály, după tatăl meu natural. Aceasta n-a fost decât prima dintre schimbările cărora a trebuit să le fac față. De aici înainte, surprizele aveau să se țină una după alta. Aliniate frumos, ca piesele unui domino halucinant. Viața n-avea de gând să cădem la pace!

Următoarea bizarerie a fost faptul că m-am procopsit cu un frate mai mare. Băiatul fusese primit de către tatăl meu la pachet cu noua nevastă. Cât despre ea, despre mama vitregă, ce aș putea să vă spun? Ea a fost, pur și simplu, ciureașă de pe tort.

Dar să luăm lucrurile pe rând. Am fost înscris în clasa a patra, la aceeași școală cu fratele meu. În timp ce eu